

Deixar les coses clares, «desplegar les cartes sobre la taula i buscar les cartes marcades», és el que pretén Lamuela en aquest llibre sobre què és una llengua hegemònica, una llengua establerta, en la seva societat. Que el català sigui tan hegemònic al seu territori com el txec a la República Txeca és el seu objectiu. Que, en paraules de Josep Murgades, «els ciutadans hi siguin discriminats en primera i inexcusable instància en català, i només subsidiàriament en tantes altres llengües com convingui».

El problema clau i el punt de partida de la política (lingüística) és el poder, l'Estat. Desemmascarar en primer lloc el poder ideològic del més fort «que deix[a] les mans lliures al qui el té d'entrada», [...] «l'exercici del poder dels petits és irritant mentre que el dels grossos pertany al domini de les coses òbvies i indiscutides». No debades a partir del poder és possible solucionar (en gran part, però no totalment) problemes d'estandardització i codificació d'una llengua, evitar, per exemple, que desapareguin els parlants nadius del català al Rosselló com pràcticament ja ho han fet els habitants de l'Occitània de Georges Brassens o Paul Valéry. No per atzar entorn del poder s'articula la reflexió teòrica sobre un bon enfilall de conceptes de socio-

lingüística que en el llibre Lamuela va desgranant, classificant i definint amb precisió. Quina llàstima que el detallisme i fins i tot conceptuositat del text ens recorden massa que la mare del llibre és l'apartat teòric d'una tesi doctoral sobre el friülà, dens, complet i de lectura un xic feixuga per al públic d'una col·lecció anomenada «Llibres a l'Abast». Lamuela era molt més clar i a l'abast en les seves columnes d'opinió quinzenals que van aparèixer al *Diari de Barcelona* a començament dels anys noranta (per cert, quan les publicarà algú?)

Un dels punts més atractius del llibre és la diversitat i heterodòxia de tradicions en què l'autor ha pouat. A part del mestre Aracil, molts dels autors en què es basa Lamuela són germànics, txecs, italians i occitans (europeus i perifèrics, doncs) i, molt menys del que és normal, anglosaxons o nord-americans (els autors de la sociolingüística que remena les cireres, per entendre'ns). *Llengua, llengua nacional, referencial, llengües per distància i per elaboració, la comunitat lingüística, la subordinació, la funció discriminant de les llengües, la modernització social, les fases de la planificació lingüística*, són alguns dels conceptes precisats per Lamuela. El concepte de normalització, per exemple, és atacat perquè

s'ha tornat inútil de tan imprecís. Aquest arsenal teòric permet a Lamuela aclarir molt bé les alternatives i debats sobre política lingüística: l'artificialitat dels models de llengua, per exemple.

El marc teòric del treball de Lamuela em sembla utilíssim perquè puguem descriure amb millors eines el conflicte lingüístic als països de llengua catalana. Em pregunto, però, si el seu missatge serà «entomat» pels sectors amb poder, o pels sectors de la població ocupats i preocupats per la llengua catalana. El seu treball, com d'altres recerques acadèmiques en sociolingüística que han aparegut en els darrers anys, planteja la qüestió de la divisió entre els qui «pensen» sobre l'ús lingüístic i la pràctica de la política lingüística. El tema és significatiu en l'anomenada «sociolingüística catalana», perquè aquesta escola fou considerada en els seus inicis —en el context únic de la transició política espanyola dels anys setanta— com una combinació de pràctica i teoria sociolingüística (veg. *La sociolingüística catalana* (1979), de Georges Kremnitz). La posició de partida de Lamuela és la distanciada d'un universitari, però també la d'un il·lustrat catalanista que vol evitar els simplismes futbolístics en què ràpidament l'afirmació d'un «nosaltres» és interpretada com un «no als altres».

Lamuela afirma que fins i tot en els casos en què només s'aspiri a una expansió limitada de la llengua

subordinada, és indispensable implicar-hi el conjunt de la població i establir noves normes de distribució del poder en la societat (pàg. 110). Precisament perquè l'autor aspira que el català sigui la llengua hegemònica del seu territori (una llengua «establerta», en lloc del terme tan desgastat de «llengua normalitzada») i perquè fer la truita d'aquesta hegemonia comporta trencar molt ous, i guanyar la participació de la majoria de la població, trobo a faltar que doni pistes sobre com es pot aconseguir aquesta adhesió: qui té interessos a no trencar o a trencar els ous? El «mentrestant» —els mitjans— hauria de ser tractat amb tanta cura com la descripció dels objectius finals. Si no, la fita final queda per a les calendes gregues. Si no, el mateix analista de l'establiment de la llengua corre el risc de ser el *nowhereman* de la cançó dels Beatles, com ho solen ser els codificadors de despatx (pàg. 166). És significatiu que Lamuela conclouï el volum (també a la pàg. 166) amb la conclusió brusca següent: «Té raó Dafydd Glyn Jones (1988: 169), que, després d'haver discutit els problemes socioestilístics del gallès, observa: "Deixeu en pau la nostra llengua", insta el títol americà d'una moderna introducció a la lingüística. Els parlants del gallès farien bé de fer cas d'aquesta injunció, sempre que no s'oblidin mai d'afegir-n'hi una altra: «[...] i canvieu el món».

La seva visió «des de dalt» de l'ús lingüístic, des d'un marc conceptual exterior al que tenen els seus protagonistes, ha de ser complementada per les dades de la tradició antropològica que ha estudiat les pràctiques i ideologies lingüístiques més quotidianes, aquelles que reflecteixen, distorsionen o resisteixen les ideologies dominants. La gran diversitat de visions de la llengua com a símbol que conviu, coexisteixen i s'enfronten a la societat catalana em fa creure que certs ter-

mes emprats per Lamuela poden ésser malinterpretats i mistificats, o simplement malentesos, amb facilitat. Proposo que així, com alguns textos d'antropologia de la llengua en català eviten emprar el terme *grup ètnic* per referir-se als grups etnolingüístics de la societat catalana, també s'evités d'usar el terme *funcions discriminadores* en català. Per què no usar un terme amb menys connotacions negatives?

Emili Boix

Miquel PUEYO, *Tres escoles per als catalans*, Lleida, Pagès editors, 1996, 1943 pàg., ISBN 84-7935-327-9.

Aquest llibre, subtítulat *Minorització lingüística i implantació escolar a Itàlia, França i Espanya*, parla de la llengua catalana des d'una òptica diguem-ne diferent. En primer lloc, per una raó territorial. No és una obra, com n'hi ha tantes de tema sociolingüístic, escrita per algú que viu a l'àrea de Barcelona o a les comarques gironines i que examina l'estat de la qüestió a Catalunya, sinó que és ben diferent.

Un autor de Lleida, Miquel Pueyo, publica a una editorial també de Lleida un assaig que ha guanyat el premi Rovira i Virgili de Tarragona, amb un pròleg de Josep Lluís Carrod-Rovira, també de la demarcació tarragonina, ple de citacions del sociolingüista valencià Lluís Vicent

Aracil, que atorga a l'Alguer i a la Catalunya Nord la mateixa importància temàtica que a la part de la nostra àrea idiomàtica que pertany a l'Estat espanyol.

Avui dia, gairebé tots els camins de la reflexió sociolingüística parteixen de Barcelona o de Girona i arriben, a tot estirar, a incloure les comunitats hispanes de Catalunya, el País Valencià i les Illes. Aquest llibre que comentem, en canvi, en aquest aspecte és ben diferent. El caràcter diguem-ne perifèric de l'obra —feta des de fora del nucli dur de la catalanitat territorial— facilita el que és un dels mèrits indiscutibles de *Tres escoles per als catalans*: la visió de conjunt.

Una visió de conjunt, doncs, de la